

Muzeji in sodobni svet

Povzetek referatov, ki so bili podani na generalni konferenci ICOM v Kobenhavnu v juniju 1974.

Prvo temo pod naslovom Napredek ali rast je podal Jorge Hardoy, direktor študijskega centra za regionalno in urbanistično preučevanje v Buenos Airesu. Konferenca se je udeležil kot nemuzealec, kot urbanist in sociolog, ki je upozoril na problem nagle populacije in s tem urbanizacije v svetu. V svojih izvajanjih je navajal odstotke naraščanja prebivalstva v preteklosti in iz tega sledeče prognoze za bodočnost. V zvezi s problemom populacije je prešel nato k problemom, ki so njeni spremni pojavi: ogroženost naselitvenih okolij, vprašanje prometa, zelenih pasov, vprašanja stanovanjskih kapacitet, pojavov revščine itd. Opozoril je na vse večji razkorak med revnimi in bogatimi in podčrtal, da je urbanizacija v svetu kapitalističnih držav današnji velika trgovina, s katero se večja krivičnost in povzroča razkroj komunalnih struktur. Opozoril je na absurde našeg časa, ki nastopajo z naraščajočo populacijo.

Predavatelj je menil, da so muzeji izrazite urbane institucije glede na njihove lokacije v mestih in glede na publiko. Zato bi muzealci morali poznati probleme naraščanja družbe in njenega presnavljanja, poznati bi morali socialne, politične, ekonomske, kulturne, umetnostne in druge aspekte svojega okolja. Po njegovem mnenju je logično, da si muzeji prizadevajo, da bi pritegnili občinstvo z modernizacijo svojih zbirk, z novimi objekti, s selekcijo gradiva itd. Vendar je mnenja, da ubirajo pri tem vse preveč izolirana pota, da izžarevajo misli in razka-

zujejo vrednote, ki so se porodili v razmeroma zelo tanki družbeni plasti. Vsi muzeji so domala usmerjeni v preteklost - bodisi da gre za umetnost, za zgodovino industrije ali zgodovino vojskovanja.

Pri tem so njihovi cilji sicer edukativni, vendar pa ubirajo muzeji vse preveč nevtralna pota interpretacije. Premalo se trudijo, da bi razložili tudi vzročnost teh pojavov, vzročnost konfliktov v družbi, da bi spregovorili tudi o etiki zavojevanj itd.

V nadaljevanju je govornik omenil, da je npr. Latinska Amerika polna muzejev, ki prikazujejo tako imenovano kolonialno kulturo in umetnost, ni pa še naletel na take, ki bi bili posvečeni ljudskim uporom, revolucijom, boju za socialne pravice. Po njegovem je vse preveč socialne in intelektualne selekcije, kar se prenaša iz roda v rod, prezira pa se glas človeka z ulice in pereča vprašanja družbe.

Muzeji naj bi torej po mnenju Hardoya v svoji dejavnosti zrcalili interese družbe, tesno naj bi sodelovali s sociologi. Bili naj bi glas mladih rodov in večine ljudstva, ljudstva, ki se zanima za lastno pot in probleme sveta. V prvi plan muzejskega dela naj bi stopile torej humane vrednote, želja po pravičnosti, tovarištvo in medsebojna ljubezen, vrednote, ki so v sedanjih koceptih muzejev povsem odsotne. Muzeji naj bi se intenzivneje posvečali odločilnim socialnim vprašanjem, posebej v deželah v razvoju, intenzivno naj bi sodelovali v boju zoper zaostalost teh dežel, bili naj bi vi dialogu z ljudskimi množicami in svoje delo naj bi prilagajali za razstave, ki bi bile posvečene aktualnim problemom sedanjosti. Le tako bi mogli postati tudi posredniki med mladimi ljudmi in vrednotami preteklosti, ki jih varujejo v svojih zbirkah.

Po mnenju govornika se muzeji ne soočajo dovolj s perečim problemom urbanizacije: najmanj so v tem pogledu uspeli v kapitalističnih deželah, nekaj več izkušenj imajo pri tem v nekaterih deželah s socialistično družbeno ureditvijo. Zanj so muzeji kakor velika knjiga, katere namen ni, da bi ugajala samo edukacijo, marveč, ki naj bi učila tudi analizirati in ki bi prek kritike in dialoga vodila k novim spoznanjem. Enako kakor

se mladi ljudje družijo na določenih mestih v svojih četrtih, parkih, lokalih, ki so jim blizu, tako naj bi našli pot k shajanju v muzeje, ki naj bi postali učilnica množic. Ne z izolacijo dragocenih muzealij, ampak z interpretacijo nj hovega porekla in okolja, iz katerega izhajajo.

Hardoy se je zavzel za stalno soočanje muzejskih tendenc na eni in iskušenj, ki jih poraja življenje, na drugi strani. Muzejska naloga naj bo sooblikovati današnjega človeka, slediti socialnim in političnim menjavam, kajti v obdobju pospešenih socialnih transformacij ni mesta za okostenele, statične institucije. Naš čas je čas revolucionarnosti in nerevolucionarne institucije ga ne bodo preživele.

(Hardoyev referat je bil prav gotovo nad vse aktualna in žgoča tema, predvsem za dežele v razvoju, pa tudi za mnoge iz kapitalističnega sveta, med tem ko je velik del tega, kar je govornik opisal kot vizijo in nujnost za bodočnost, v precejšnji meri že uresničeno v koncepcijah muzejev v socialističnih deželah. Seveda pa je bilo v referatu nakazano tudi mnogo tega, kar bomo tako ali drugače morali upoštevati vsi, ki nočemo, da bi v bodočnosti lovili korak za napredkom. Op.S.V.)

E.M. Nicholson, ornitolog in bivši direktor Službe za varstvo narave v Veliki Britaniji, profesor na londonski univerzi, je obravnaval drugo temo konference - vlogo okolja in pomen muzejev za interpretacijo okolja. Glede na nenehno menjavo narave in vse večjo vednost o njenih pojavih se nujno spreminja tudi muzejski odnos do podajanja okolja v muzejskem ambientu kakor tudi zunaj njega. Problematika okolja je kaj razsežna, z njo se poleg muzejev ukvarja vrsta sredstev javnega obveščanja, predvsem rtv. Slej ko prej pa ostaja pri interpretaciji okolja pomembna vloga muzejev, zlasti glede na možnost tridimenzionalnega podajanja in prezentacije izvirnega gradiva. Posebej aktualna je vloga ekologije in njenega ravnovesja. Referent je poudaril ekološki zorni kot pri muzejskih interpretacijah.

Napak bi bilo, če bi prikazovali okolje samo s poudarskom na človeku in ne na kreaciji narave in ploveka ter njenem ravnovesju.

Referent se je zavzemal za prikazovanje vplivov okolja na človeka in človeka na okolje, pri čemer je imel v mislih antropološke, kulturne, arheološke in zgodovinske teme kakor tudi domene flore in favne.

Tretji diskutant je bil Lenart Holm, arhitekt, profesor in direktor švedske nacionalne komisije za urbanizem. Pod naslovom Družba in muzeji se je v glavnem zavzemal podobno kakor prvi referent za večje socialno angažiranje muzejev. Muzeji so integralni dejavniki sodobne družbe, zato je bilo in je tudi današnji zgrešeno, če muzeji prikazujejo le enostransko podobo družbe ali bolje samo podobo njenih vrhnjih plasti. V vseh časih so si prizadevali zmanjšati ali zakriti sledove negativnih pojavov v družbi. Današnja vloga muzeja naj bo drugačna, sloni naj na večji kritičnosti v vseh področjih muzejske dejavnosti. Muzeji naj bi se vidneje angažirali v vsakdanjem življenju, enako kot rtv, film in tisk. Potrebno je iskati nove načine dokumentacij in informacij. Pomembni družbeni premiki kot npr. kitajska kulturna revolucija in pariške demonstracije 1.1968 so pokazale potrebo po novih kolektivnih komunikacijskih sredstvih, po gibčnejših metodah in zvrsteh stika z javnostjo.

Referent je navedel nekaj specifičnih švedskih muzejskih razmer, predvsem tudi sociološke študije v zvezi z muzejsko razstavno dejavnostjo. Opazovanja so pokazala, da je odločilnega pomena, če so akcije muzejev jasne po izboru in konceptu tem. Pomembno je tudi, če ne zavzamejo preveč sbiskovalčevega časa, v nasprotnem primeru da je učinek zgrešen.

Zopet je bilo govora o tem, da naj se muzeji ne zapirajo v ozke meje strokovnosti in naj si prizadevajo razširjati krog svojih obiskovalcev. Slednjič je Holm omenil še vlogo švedskega muzejstva pri uporabi muzeobusov, kar naj bi bilo odlično sredstvo za posredovanje muzejskih akcij, posebej takih s socialnimi pogledi, v ruralnih predelih njihove dežele.

Četrty referat je pripravila N.V. Motročilova, profesorica Filozofskega instituta Akademije znanosti v Moskvi. Spregovorila je o bodočnosti muzejev kot sestavnem delu bodoče človeške druž-

be. Ob neštevilnih znanstvenih in tehniških prognozah za bodočnost pogrešano razvojna prizadevanja na področjih kulture, v tem sklopu pa tudi v muzejstvu, je dejala Motročilova. Tako gledišče je seveda napačno, saj nas dosedanji razvoj v kulturi vodi k prepričanju, da se bo zanimanje za kulturne potrebe v prihodnjosti izredno dvignilo. Za primer je referentka navedla razmere v Sovjetski zvezi, kjer vlada že danes izredno zanimanje za vse vrste kulturnih dejavnosti.

Kar zadeva muzeje, smemo biti prepričani, da bo njihova vloga v bodočnosti narastla in da se bodo uveljavili v prvi vrsti kot ustanov s socialnim pomenom. Jutrišnji človek se bo zanimal za razvoj vsega človeštva, za vsa obdobja zgodovine. To zanimanje bo izhajalo iz naraščajoče vloge ljudskih množic v družbenem dogajanju, to pa bo povečalo porast muzejskih institucij, predvsem zgodovinskih muzejev, a tudi specializiranih ustanov. Referentka je pripomnila, da je tak proces že v teku v SZ od druge vojne dalje, ko je izredno poraslo zanimanje za memorialne muzeje kot pomnike velikih vojnih operacij, iz zanimanja za nacionalno zgodovino pa je zraslo tudi zanimanje za regionalne in krajevne muzeje. Posebej bo pokrenil razvoj muzejev porast znanosti in tehnike. Znanost in tehnika pa bosta spožili tudi proces modernizacije muzejev, primorali jih bosta, da bodo korakali s časom. V SZ je od nastopa Jurija Gagarina dalje izredno poraslo zanimanje za astronautiko in od 1966. imajo muzej te stroke v Kalugi. Druga tak fenomen bodočnosti, ki bo odmeval v muzejstvu, je oceanologija. Vse to bo v muzejih bodočnosti nerazdružljivo povezano s problemi socialnozgodovinskega razvoja, vse večjo humanizacijo in izboljšanjem življenjskih pogojev. Bodoči obiskovalci muzejev bodo kultivirani in vedoželjni ljudje. Ne bodo jih zadovoljevali samo eksponati kot objektivni rezultati nekega delovnega procesa, marveč procesi nastanka posameznih objektov sami, zanimal jih bo laboratorijski del delovnega poteka, vse to pa bo vodilo k spopolnjevanju muzejskih ved in muzeologije. Muzeji bodo, kar zadeva umetnost, hkrati svetišča in formi umetnosti, središča umetnostnega dela, znanosti in kulture. Zmotno je po mnenju Motročilove misliti, da bo človek bodočnosti brez čustvene podstat in da se nam napoveduje agonija kulture. Bodočnost je vsekakor videti v mla-

dini, ki bo nekoč deležna pridobitev novega časa. Znanstveni in tehnični napredek bosta vplivala na spopolnjevanje muzejev, na razvoj muzejske tehnike razstavljanja in posredovanja informacij. Muzejsko službo bodo izboljšala različna sredstva npr. videotelefoni, interna televizija, televizijska povezava individualnih interesentov in muzejev itd. Muzejstvo bo deležno povečanega števila obiskovalcev prek povečanja komunikacijskih sredstev itd.

Kakor že doslej bodo muzeji še nadalje in še bolj povezovali in zbliževali narode Sovjetske zveze. Muzeji bodočnosti pa naj bi zbliževali tudi ostala ljudstva na svetu. Za vse to je potrebno mirno sožitje, strpnost, to pa so tudi načela, ki jih prizadevno razvija SZ.

Če sklenemo, lahko ugotovimo, da je konferenca ICOM v Købehavnu izzvenela v potrebo po večji socializaciji muzejev, po intenzivnejšem povezovanju z družbenim dogajanjem, po vse manjši izolaciji teh ustanov.

Konferenca je tudi dovolj spodobudno nakazala naloge muzejev v bodočnosti, ne nazadnje tudi v okviru boljšega sporazumevanja med narodi in urjevanja svetovnega miru.

(povzetek sestavil dr Sergej Vrišer)
za poročilo na občnem zboru
Društva muzealcev Slovenije